

ТЕОРЕТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ РОЗДРІБНОЇ ТОРГОВОЇ МЕРЕЖІ

У статті досліджено різні підходи до тлумачення економічного змісту поняття «територіальна організація». Виділено основні ознаки, що формують сутнісну характеристику даного економічного терміну. Подано авторське бачення змісту поняття «територіальна організація роздрібною торговою мережою».

Ключові слова: територія, територіальна організація, регіон, торгівля, торговельна мережа.

Речун О.Ю. Теоретические исследования территориальной организации розничной торговой сети. В статье исследовано разные подходы к содержанию экономической сущности понятия «территориальная организация». Выделено основные признаки, что формируют сущностную характеристику данного экономического термина. Подано авторское видение содержания понятия «территориальная организация розничной торговой сети».

Ключевые слова: территория, территориальная организация, регион, торговля, торговая сеть.

Rechun O.J. Theoretical studies of the territorial organization of retail outlets. In article is described different approaches to definition of economic sens term “territorial organization”. Allocated main signs, which forms essential definition of this economic term. Submitted authorial seeing sens “territorial organization of retail trade net”.

Keywords: territory; territorial organization, region, trade, trade net.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Трансформаційні процеси, що відбуваються в Україні призвели до радикальних змін умов функціонування різних видів економічної діяльності, в тому числі і торгівлі. Однією із необхідних умов підвищення ефективності функціонування торгівлі є досягнення максимальної збалансованості та відповідності її територіальній організації попиту населення та інтересам самих торговельних підприємств. Це, в свою чергу потребує вдосконалення теоретичних основ та методичних рекомендацій підвищення ефективності територіальної організації роздрібною торговельною мережою.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення

проблеми.Вагомий внесок у дослідження поняття «територіальна організація» внесли такі науковці як Н.Агафонов, Е.Алаєв, О.Алимов, В.Варламов, З.Герасимчук, Ф.Заставний, С.Іщук, М.Некрасов, В.Павленко, Д.Стеченко, Л.Чернюк, А.Федорищева та ряд інших. Водночас, кожен із науковців розглядав різні рівні територіальної організації та вкладав різні ознаки у зміст даного поняття.

Цілі статті. Отже, з'ясуємо сутність поняття «територіальна організація роздрібної торгової мережі».

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Територіальною організацією продуктивних сил займались такі науковці як М.Некрасов, Л.Чернюк, Д.Клиновий, С.Дорогунцов, О.Алимов, З.Герасимчук, Б.Данилишин. Так, на думку М.Некрасова територіальна організація продуктивних сил – науково-обґрунтоване розміщення взаємопов'язаних виробництв, підприємств, сфери обслуговування населення та інфраструктури, яке дає значний економічний і соціальний ефект, унаслідок комплексування життєдіяльності людей і повного використання території [1, с.85]. Такої ж думки притримуються такі науковці як Чернюк Л.Г., Клиновий Д.В. пропонуючи наступне визначення територіальної організації як науково обґрунтованого розміщення взаємопов'язаних виробництв, сфери обслуговування населення та виробничої, ринкової й соціальної інфраструктури, яке дає значний економічний і соціальний ефект внаслідок раціонального їх комплексування, концентрації та формування економічно ефективної спеціалізації регіональної економіки [2, с.58].

Дорогунцов С.І. зазначає, що територіальна організація вимагає обґрунтування наукових основ розміщення виробництва і підприємств із врахуванням їх економічної ефективності та можливої екологічної шкідливості [3, с.100].

Алимов О.М., Заставний Ф.Д., Федорищева А.М. вважають, що питання територіальної організації продуктивних сил і обґрунтування напрямів розвитку економіки регіонів займають важливе місце в теоретичних економічних дослідженнях, в яких має місце не тільки аналіз прогресивних форм розміщення матеріального виробництва, але й розробка науково обґрунтованих і найбільш ефективних форм організації і управління [4, с.12].

Погоджуємось зі змістом поняття «територіальна організація», дане науковцями регіональної школи Герасимчук З.В. та Корецькою Н.І. під якою розумують науково обґрунтовану систему просторового впорядкування взаємопов'язаних виробництв, сфери обслуговування населення та виробничої, ринкової й соціальної інфраструктур, що дає значний економічний і соціальний

ефект внаслідок раціонального їх поєднання та концентрації.

Колектив авторів Данилишин Б.М., Чернюк Л.Г., Горська О.В., Фащевський М.І., Антоньєва Л.С., Щедрова І.М., Нікітюк М.П., Клиновий Д.В. вважають, що важливим напрямом на сучасному етапі розвитку економіки регіонів держави є вдосконалення територіальної організації продуктивних сил, що передбачає цілеспрямоване управління формуванням територіальної структури комплексу країни та регіонів у відповідності із наявним природно-ресурсним і соціально-технічним потенціалом [5, с.498].

Проведені дослідження територіальної організації продуктивних сил вказують на те, що в основі даного поняття покладено такі ознаки як:

- розміщення об'єктів, що дозволяє забезпечити досягнення певного ефекту;
- розміщення об'єктів у відповідності із наявним потенціалом для їх функціонування.

Значної уваги дослідженню територіальної організації господарства приділяв Стеченко Д.М. Науковець вказує на те, що конкретна форма просторового розвитку виявляється в територіальній організації господарства, де виділяють три визначення поняття «організація» [6, с.14; 7]:

- внутрішня упорядкованість, погодженість взаємодії більш або менш диференційованих чи автономних частин цілого, що зумовлена його побудовою;
- сукупність процесів або дій, які сприяють утворенню і вдосконаленню взаємозв'язків між частинами цілого;
- об'єднання людей, що спільно реалізують певну програму або мету і діють відповідно до деяких процедур і правил.

Це дозволило йому дати наступне визначення досліджуваному поняттю як планомірно організована, керована система територіального поділу праці, комплексний розвиток і розміщення господарства країни та її окремих частин.

В основу даного поняття покладено таку ознаку як територіальний поділ праці та розміщення господарства країни. Територіальну організацію виробництва досліджували Павленко В.Ф., Варламов В.С. Вони під територіальною організацією розуміють сукупність організаційно-управлінських форм досягнення оптимальної структури виробництва на конкретній території [8, с.12]. Даний підхід акцентує увагу на такій ознаці як створення оптимальної структури виробництва на певній території.

Таким чином, зважаючи на вище виділені ознаки, під *територіальною організацією* будемо розуміти науково обґрунтоване впорядковане територіальне розміщення об'єктів, функціонування яких дозволить досягти оптимальної

структури виробництва і споживання та соціально-економічного ефекту шляхом раціонального використання наявного потенціалу.

Оскільки об'єктом дослідження є роздрібна торгова мережа, то відповідно під *територіальною організацією роздрібної торгової мережі* будемо розуміти науково обґрунтоване впорядковане територіальне розміщення стаціонарних, напівстаціонарних та пересувних торговельних об'єктів, аптек для організації роздрібного продажу товарів, пунктів дистанційного продажу товарів, пунктів ремонту предметів особистого користування і домашнього вжитку, із внутрішніми організаційними зв'язками, функціонування яких спрямоване на максимальне задоволення потреб споживачів та дозволить досягти оптимальної структури виробництва і споживання, соціально-економічного ефекту шляхом раціонального використання наявного потенціалу.

Висновки. Дослідження торговельних об'єктів, їх розміщення по території України дозволить виявити та підтвердити проблеми, що існують у територіальній організації роздрібних торгових об'єктів та відповідно розробити заходи щодо їх усунення.

Література:

1. Некрасов Н.Н. Региональная экономика: Теория, проблемы, методы. – М.: Экономика, 1975. – 316 с.
2. Чернюк Л.Г. Розміщення продуктивних сил України: Навч. посібн. / Л.Г. Чернюк, Д.В. Клиновий. – К.: ЦУЛ, 2002. – 470 с.
3. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: Підручник / С.І. Дорогунцов, Т.А. Заяць, Ю.І. Пітюренко та ін., За заг. ред. д-ра екон. наук, проф., чл.-кор. НАН України С.І. Дорогунцова. – К.: КНЕУ, 2005. – 988 с.
4. Алымов А.Н. Размещение производительных сил. – К.: Наук. думка, 1978. – 287 с.
5. Продуктивні сили економічних районів України / Данилишин Б.М., Чернюк Л.Г., Горська О.В., Фашевський М.І., Антоньєва Л.С., Щедрова І.М., Нікітюк М.П., Клиновий Д.В. – К.: ЗАТ «НІЧЛАВА», 2000. – 520 с.
6. Стеченко Д.М. Управління регіональним розвитком: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2000. – 223 с.
7. Стеченко Д.М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика: Навч. посіб. – К.: Вікар, 2001. – 377 с.
8. Павленко В.Ф. Территориальное развитие народного хозяйства. – М.: Экономика, 1981. – 64 с.